
LECTORI SALUTEM

Üdvözet az olvasónak, aki a kétnyelvű Információs Társadalom/Information Society folyóirat legfrissebb, 2026/1-es magyar nyelvű lapszámát olvassa a képernyőn, vagy lapozza nyomtatott példányát. Öröm számunkra, hogy ezúttal magyar nyelven közölhetünk érdekes és színvonalas írásokat lapszámunkban. Ahogy 2025/1-es lapszámunk beköszöntőjében írtuk, ez nem triviális vállalkozás a részünkről, mert nemzetközi szerzőgárdánk angol nyelvű kézíratai mellett magyar szerzőink egy része is angol nyelven publikál, amit megkönnyít a gépi fordítás és nyelvi ellenőrzés alkalmazása, és vonzóvá tesz a nemzetközi hivatkozások nagyobb száma és a tudománymetriai rendszerekben kapható magasabb pontszám. Emiatt 2025-ben három angol nyelvű és egy magyar nyelvű számot jelentettünk meg, nyelvtől függetlenül egyformán következetes vaklektorálási rendszerben. Mindazonáltal változatlanul fontosnak tartjuk az igényes, magyar nyelvű tudományos cikkek születését és gondozását folyóiratunk tudományterületén, nemcsak azért, mert a számos, széles minőségi skálán szóródó angol nyelvű fórum mellett ismereteink szerint az Információs Társadalom az egyetlen színvonalas magyar nyelvű periodika ezen a területen, hanem azért is, mert az anyanyelven gondolkodás, érvelés árnyaltabb, pontosabb kifejezést tesz lehetővé, ami hozzájárulhat a fogalomalkotáshoz és a terminológiai innovációhoz, és ez sajátos hozzáadott értéket adhat a tanulmányoknak.

Lapszámunk kiemelt anyaga *A szintetikus dokumentumok és a jövő archívumai* címen közölt vita, amelynek előzménye a Blinken OSA Archivumban 2025 őszén tartott két személyes beszélgetés volt. A résztvevők, akik között volt informatikus, szociológus, könyvtáros, informatikus-filozófus, jövőkutató, levéltáros-történész, adatelemző, író, digitális kultúra szakértő, levéltáros, jogász, információ-történész és társadalmi informatikus, a beszélgetések leírt változatának elolvasása után többségükben írásban is megfogalmazták nézeteiket, álláspontjukat – ezek az írások alkotják vitarovatunk cikkeit. Deseffly Tibor a szelekció válságáról ír egy olyan közegben, ahol a releváns és irreleváns tartalmak mennyisége kezelhetlenné vált. Sipos András azt állítja, hogy a megőrzési probléma súlyossága nem a mesterséges intelligenciával kezdődik, hanem magával az elektronikus irattermeléssel, és ez nem redukálható arra a kérdésre, hogy lesz-e elég tárhely és hogyan fogjuk a fájlokat megnyitni, elolvasni. Magyar Gábor szerint a veszély nem az, hogy a mesterséges intelligencia meghamisítja a múltat, hanem az, ha azt várjuk el az archívumoktól, hogy inkább az igazság szűrőjeként működjenek, mintsem a kontextualizált bizonyítékok őrzőjeként. Kovács Éva egy olyan emlékezet-örző intézmény tapasztalatairól ír, amely nem gyűjt szintetikus dokumentumokat – bár nem zárja ki, hogy ha a holokausztban megélt tapasztalatokról elterjednek a virtuális beszélgetési platformok, gyűjteni fogják. Vajda Róza kutatásetikai és kutatásmódszertani normák felől közelít a mesterséges intelligencia használatának kérdéseihez egy társadalomtudományi archívumban. Kömlődi Ferenc érvelése szerint nem az a fontos, hogy az adott dokumentum igaz vagy sem, humán vagy mesterséges

---

eredetű, hanem hogy használatával befolyásolt-e közigazgatási döntést, nyilvános diskurzust, gyakorolt-e jogi, politikai és kulturális hatást. Rab Árpád azonosítja azokat a kulcsproblémákat, amelyek léte hatással van és lesz a jövőben a szintetikus dokumentumok mesterséges intelligencia általi (újra)felhasználására. Héder Mihály a webes keresések MI által generált összefoglalóin demonstrálja a szintetikus dokumentumok archiválásának lehetőségeit és problémáit írásában. Z. Karvalics László a Vörös Hadsereg képzelt frontkiadójának lektora és a hős Csapajev naplója példáján illusztrálja a szintetikus dokumentumok sajátosságait és a kollektív episztemikus többlet meglétéhez köti megőrzésük feltételét. Székely Iván pedig, mint a probléma felvetője, a kérdések feltevője a vita összegzésén túl saját észrevételeit is megjeleníti összefoglaló írásában.

Az Internet jövője: egység, vagy széttagolás? című, Julien Rossi, Clément Perarnaud, Francesca Musiani és Lucien Castex által írt tanulmány azt vizsgálja, hogy veszélyben van-e az internet egysége, és a kormányok és a nagy technológiai cégek döntései hogyan befolyásolják azt, hogy a felhasználók mit látnak a hálózaton, attól függően, hogy melyik országban vannak, milyen szolgáltatóhoz csatlakoznak, milyen szoftvert futtatnak a gépükön, vagy milyen közösségi hálózaton van fiókjuk. Az Európai Parlament megbízásából készült elemzés, amelynek legfontosabb következtetéseit olvashatjuk a cikkben, az internet széttagolásának esélyeit, illetve az EU hatását vizsgálja ezen a téren az alapvető jogok prizmáján keresztül. A tanulmány érdekessége, hogy a szövegét nem fordításban olvashatjuk, hanem az egyik szerző, a francia anyanyelvű Julien Rossi kiváló magyar tudásának köszönhetően magyar eredetiben.

Rab Árpád, Török Bernát és Szikora Tamás öt év longitudinális adatfelvételének összegző elemzését nyújtják *Az internethasználat attitűdjei és az online bizalom Magyarországon 2019-2024 között* című tanulmányukban. A kutatók által vizsgált trendek: az okostelefon-használat, az online tér megoldóértéke, hírfogyasztás, bizalom a közösségi médiában illetve az online cégekben, valamint az online társadalmi párbeszéd megítélése. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem Információs Társadalom Kutatóintézete által lefolytatott négy, telefonos adatfelvételen alapuló kutatás mintái reprezentatívak voltak a magyar lakosságra kor, nem, iskolai végzettség és településtípus szerint. A kutatások által érintett időszak közepén volt a koronavírus-járvány, ami lehetőséget adott arra, hogy a kutatók megvizsgálják: a járványidőszak mely területeken gyakorolt maradandó hatást a társadalomra, és milyen attitűdök tekintetében tért vissza az említett időszak előtti mederbe. Figyelemre méltó megállapítása az elemzésnek az online társadalmi diskurzus megítélésében bekövetkezett változás: négy év alatt számottevően nőtt azok aránya, akik az internet véleményközlésre való alkalmasságával szemben a társadalomra veszélyes álláspontok szabad terjedését hangsúlyozták.

Karen Hao *Az AI birodalma* című könyve az első nyomtatásban megjelent fordítása a szerző sikerkönyvének, amelyet a HVG Kiadó dicséretes gyorsasággal jelentetett meg magyarul. A könyvről Dessewffy Tibor írt részletes, elemző ismertetést *Túl korai lenne: AI és a birodalmi logika* címmel. Hao kritikája, amely végigvonul a könyvön, nem a mesterséges intelligencia technológiájára irányul, hanem a MI fejlesztésének és használatának jelenlegi pályájára, amely túl magas társadalmi árat követel, mert az univerzális haszon ideologikus és hamis ígérete valójában egyre

inkább az adat, a munka, a tudás és a döntési jogok radikális központosításával jár együtt. Dessewffy úgy látja, hogy korai lenne még ezt a következtetést levonni, és az MI fejlesztését és alkalmazását olyan pályának látja, amelynek kimenetele még nem lezárt.

Jó olvasást!